



SENAT RP

NOTY O SENACIE

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ**

KANCELARIA SENATU
BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ
ul. Wiejska 6, 00-902 Warszawa
tel. 022-694-92-84, fax 022-694-95-70
www.senat.gov.pl

Udział Senatu III RP w życiu Polaków za granicą

W okresie międzywojennym Senat Rzeczypospolitej Polskiej przykładał ogromną wagę do problemu emigracji i do spraw związanych z Polonią. Podejmowano różne działania, zmierzające do zintegrowania Polaków mieszkających poza krajem. W 1929 roku odbył się I Zjazd Polaków z Zagranicy, powołano też Radę Organizacyjną, koordynującą inicjatywy służące sprawom polonijnym; prezesem Rady został Marszałek Senatu Juliusz Szymański. Podczas II Zjazdu w 1934 roku powstał Światowy Związek Polaków z Zagranicy („Światpol”) skupiający większość środowisk polonijnych. Na czele Związku stanął Marszałek Senatu Władysław Raczkiewicz.

„Światpol” dążył do wzmocnienia więzi Polonii z krajem, współpracował z organizacjami oświatowo-kulturalnymi na obczyźnie, zbierał fundusze i dofinansowywał wydawnictwa polonijne.

Nawiązując do tradycji okresu międzywojennego odrodzony w 1989 roku Senat III RP, w wyniku porozumienia różnych sił politycznych, ponownie objął patronat nad Polakami żyjącymi poza Polską. Z budżetu Kancelarii Senatu pochodzą znaczące fundusze przeznaczone na cele opieki nad Polonią i Polakami za granicą.

Utworzenie w 1990 roku Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, w którym obok Marszałka Senatu I kadencji, Andrzeja Stelmachowskiego, znalazło się wiele osób zaufania publicznego, w tym senatorów i dostojników kościelnych, umocniło nadzieje środowisk polonijnych na zmianę polityki państwa wobec polskiej diaspory w świecie i wzbudziło zaufanie wobec odradzających się, demokratycznych instytucji polskiego państwa.

Ważnym zadaniem Senatu RP – a także współpracujących z nim organizacji pozarządowych, które zajmują się problemami Polaków za granicą (Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” i inne) – jest upowszechnianie w kraju wiedzy o naszych rodakach na świecie, przybliżanie ich historycznego dorobku i obecnych, często znakomitych osiągnięć.

Politykę polonijną Senat realizuje poprzez działalność indywidualną Marszałka Senatu, prace Prezydium Senatu oraz Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą. W przypadku wielu inicjatyw działania Marszałka, Prezydium i komisji wzajemnie wspomagają się i uzupełniają.

Marszałek, jako główny reprezentant Senatu, jest jednocześnie głównym patronem honorowym oraz mecenasem wielu inicjatyw na rzecz Polonii i ważnych wydarzeń z udziałem Polaków z zagranicy.

Prezydium Senatu RP rozpatruje wnioski o przyznanie pomocy finansowej, zaopiniowane wcześniej przez Komisję Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą oraz Kancelarię Senatu. Do roku 1993 fundusze te były przeznaczone w całości na zadania państwowe wykonywane przez Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, a od 1994 ro-

ku Prezydium Senatu powierza zadania z tego zakresu również innym jednostkom spoza sektora finansów publicznych (głównie stowarzyszeniom i fundacjom).

Początkowo niemal całość środków przeznaczano na pomoc Polakom na Wschodzie. Senat RP ma znaczny udział w historycznym procesie odradzania się polskości na terenach państw powstałych w wyniku rozpadu ZSRR. W dużej mierze dzięki Senatowi w tamtejszych środowiskach polskich dynamicznie, choć nie bez problemów, rozwijają się oświata i kultura, ożywiły się bezpośrednie kontakty Polaków ze Wschodu z Macierzą (w tym szczególnie dzieci i młodzieży z polskich rodzin), powstało wiele tytułów prasy polskiej, redakcji programów radiowych i telewizyjnych. Obecnie można uznać, że podstawowe potrzeby środowisk polskich na Wschodzie są systematycznie zaspokajane.

Środki finansowe przyznawane przez Prezydium Senatu służą teraz przede wszystkim pobudzaniu i wspieraniu własnych inicjatyw środowisk polskich na Wschodzie, tradycyjnie w sferze oświaty i kultury, ale także w dziedzinie rozwoju małej przedsiębiorczości, doskonalenia zawodowego, rolnictwa, samorządności oraz upowszechniania wiedzy o obowiązujących uregulowaniach prawa międzynarodowego dotyczących standardów ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych.

Znaczna część środków z budżetu Kancelarii Senatu jest przeznaczana na budowę i remonty szkół polskich poza granicami, domów kultury polskiej oraz siedzib organizacji polskich, głównie w krajach b. ZSRR i Europy Środkowo-Wschodniej.

Współpraca ze środowiskami polonijnymi z krajów zachodnich ma odmienny charakter niż w przypadku Polaków na Wschodzie. Polonia zachodnia funkcjonuje od dziesięcioleci w państwach o ugruntowanym systemie demokratycznym, dzięki czemu środowiska polonijne mogły się swobodnie organizować i, w konsekwencji, zdobywać doświadczenie w działalności politycznej, społecznej, kulturalnej itp. Polacy żyjący na Zachodzie oczekują przede wszystkim, że Polska wesprze ich działania i inicjatywy podejmowane wobec władz krajów osiedlenia i skutecznie wspierają tendencje integracyjne Polonii – obecnie dotyczy to głównie Europy i Ameryki Południowej. Potrafią także doskonale organizować lobbying na rzecz realizacji najważniejszych celów polskiej polityki zagranicznej. Środowiska polonijne oczekują też pomocy w dokumentowaniu dorobku intelektualnego i w działaniach na rzecz ochrony dziedzictwa materialnego pokoleń Wychodźstwa poza granicami. Coraz trudniejsza sytuacja wielu z nich sprawia, że do Kancelarii Senatu coraz częściej wpływają prośby dotyczące np. pomocy przy utrzymaniu lub remoncie polonijnych placówek kulturalno-oświatowych.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej, w tym Komisja Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą dba o utrzymanie więzi z krajem Polaków i osób polskiego pochodzenia zamieszkałych za granicą oraz interesuje się ich sytuacją prawną. Inicjuje i koordynuje współpracę środowisk polonijnych i polskich na Wschodzie, a także dba o ochronę dziedzictwa polskiej kultury, tradycji i obyczaju za granicą.

Komisja opiniuje dla Prezydium Senatu plan i wykonanie zadań zleczanych przez Prezydium w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą. Specyfika pracy komisji wymaga bezpośredniego kontaktu z przedstawicielami środowisk polonijnych i polskich na Wschodzie. Częste wizyty przedstawicieli organizacji polonijnych są doskonałą okazją do zapoznania się z aktualną sytuacją w środowiskach, które reprezentują, z ich problemami i potrzebami. Kontakty z komisją stały się nieodłącznym elementem wizyt przedstawicieli Polonii i Polaków z zagranicy w naszym kraju.

Istotnym przełomem w polityce Polski wobec Polaków żyjących za granicą były inicjatywy legislacyjne podjęte przez Senat IV kadencji. Dwie z nich – pierwsza, dotycząca umożliwienia udziału Polakom zamieszkałym poza Polską w II turze wyborów prezydenckich, oraz druga, dotycząca repatriacji – zostały zaakceptowane przez Sejm oraz Prezydenta RP i weszły w życie. Proces legislacyjny ustawy o obywatelstwie polskim, ustawy o Karcie Polaka i ustawy o ustanowieniu dnia 2 maja Dniem Polonii i Polaków za granicą nie został zakończony, ponieważ upłynęła kadencja Sejmu i Senatu.

Senat V kadencji powrócił do inicjatywy ustanowienia 2 maja Dniem Polonii i Polaków za Granicą, przesyłając do Sejmu projekt stosownej ustawy (uchwalonej 20 marca 2002 roku). W ten uroczysty sposób zaznaczono jedność wszystkich Polaków, mieszkających w kraju i żyjących poza nim. U pod-

staw inicjatywy senackiej legło przekonanie o potrzebie zachowania łączności z rodakami, którzy żyją poza granicami Polski, stanowiąc blisko 1/3 narodu polskiego. Została ona podjęta także jako wyraz uznania państwa polskiego dla dorobku i wybitnych osiągnięć Wychodźstwa w krajach osiedlenia, jako wyraz hołdu należnego za wkład w odzyskanie przez Polskę niepodległości oraz wdzięczności za pomoc, z jaką nasi rodacy ze świata spieszyli i spieszą nadal w najtrudniejszych dla Polski okresach. Ustawa nawiązuje do przedwojennej tradycji obchodzenia Dnia Opieki nad Rodakami na Obczyźnie i jest spełnieniem jednej z uchwał podjętych przez II Zjazd Polonii i Polaków z Zagranicy. W ten sposób Senat V kadencji dokończył pracę rozpoczętą przez poprzedników.

W czasie VI kadencji Senatu weszła w życie ustawa o Karcie Polaka wprowadzająca ułatwienia i przywileje dla Polaków zamieszkałych na Wschodzie, m.in. pozwolenie na wielokrotne przekraczanie granicy, refundację kosztów wize, dostęp do polskiej edukacji.

Senat RP podejmuje starania, aby nadać nowy wymiar kontaktom Polski z polską diasporą w świecie. Służyły temu m.in. plenarne posiedzenia Senatu w całości poświęcone problemom Polonii i Polaków poza granicami:

— Pierwsze w dniach 4 – 5 marca 1997 roku, w czasie którego – po raz pierwszy na forum parlamentarnym poruszano tematykę związaną z kondycją polskiej emigracji i adekwatnością działań prowadzonych w kraju w stosunku do potrzeb środowisk polskich za granicą. W debacie głos zabierali nie tylko parlamentarzyści i przedstawiciele resortów zajmujących się Polonią i Polakami za granicą, ale także zaproszeni goście: ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie, przedstawiciel Episkopatu Polski, parlamentarzyści pochodzenia polskiego z różnych krajów Europy oraz przedstawiciele najważniejszych organizacji pozarządowych, które współpracują z Senatem przy realizacji zadań zleconych w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą.

— Drugie – w dniu 30 kwietnia 2002 roku, w którym – oprócz parlamentarzystów – uczestniczyli przedstawiciele środowisk polonijnych i polskich ze świata. Wówczas, w obecności najwyższych władz państwa polskiego z Prezydentem RP na czele, poszukiwano obszarów i form współdziałania na linii kraj – Polonia, emigracja i Polacy za Granicą adekwatnych do aktualnych potrzeb środowisk polonijnych i polskich w świecie oraz zgodnych z dalekosiężnymi celami polskiej polityki zagranicznej.

Pomysł odbycia debat wynikał z potrzeby wspólnej refleksji nad sformułowaniem priorytetów w pracy organów Senatu na rzecz Polonii i Polaków za granicą. Wolą Senatu RP było również, aby postulaty zgłaszane w czasie I i II Zjazdu Polonii i Polaków z Zagranicy weszły w fazę realizacji. Obie debaty śledziły uważnie nie tylko media krajowe. Odbiły się one szerokim echem w mediach polonijnych w świecie, spotykając się z żywym zainteresowaniem odbiorców i z życzliwymi komentarzami.



*Powołanie Polonijnej Rady Konsultacyjnej przez Marszałka Senatu Bogdana Borusewicza w lutym 2006 r.
(Fot. K. Czerwińska)*

Jednym z efektów debaty z 30 kwietnia 2002 roku była decyzja o powołaniu przy Marszałku Senatu Polonijnej Rady Konsultacyjnej, składającej się z przedstawicieli największych organizacji polonijnych wszystkich kontynentów. Postępujące procesy konsolidacji środowisk polonijnych i polskich ze Wschodu, których wyrazem jest powstanie i działalność organizacji polonijnych o zasięgu kontynentalnym (Kongres Polonii Amerykańskiej, Unia Stowarzyszeń i Organizacji Polskich w Ameryce Łacińskiej, Rada Naczelna Polonii Australijskiej, Europejska Rada Wspólnot Polonijnych) i światowym (Rada Polonii Świata) sprawiają, że – dzięki tej decyzji – głos tych środowisk w kraju będzie lepiej słyszalny.

Polonijna Rada Konsultacyjna odbyła pięć posiedzeń (ostatnie w marcu 2007 r.), w czasie których poruszane były najistotniejsze problemy nurtujące środowiska polskie na świecie. Owocem posiedzeń było m.in. określenie potrzeb społeczności polonijnej za granicą, a w konsekwencji opracowanie uchwał Prezydium Senatu w sprawie określenia kierunków działania oraz priorytetów finansowania zadań państwowych w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą na poszczególne lata.

Biuro Polonijne (luty 2006), z późniejszymi zmianami (październik 2007).